

Zorica Kandić-Popović

KRIVIČNO PRAVO

- OPŠTI DEO -

Drugo, izmenjeno izdanje

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ZA SPECIJALNU EDUKACIJU
I REHABILITACIJU

Beograd, 2007

Prof. dr Zorica Kandić-Popović
KRIVIČNO PRAVO
– OPŠTI DEO –
Drugo, izmenjeno izdanje

Izdavač
Univerzitet u Beogradu
Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju –
Izdavački centar Fakulteta (CIDD)
Visokog Stevana 2, Beograd

Za izdavača
Prof. dr Dobrivoje Radovanović, dekan

Odgovorni urednik
Prof. dr Zorica Matejić-Đuričić

Recenzenti
Prof. dr Ljubiša Lazarević
Prof. dr Dušan Cotić

Lektura i korektura
Aleksandar Gordić

Grafički dizajn
Boris Petrović

Kompjuterska obrada teksta
Biljana Krasić

Štampa: Big štampa, Beograd

Tiraž: 300

ISBN 978-86-80113-58-6

© Preštampanje, umnožavanje i kopiranje nije dozvoljeno

SADRŽAJ

<i>Predgovor drugom izdanju</i>	9
<i>Skraćenice</i>	10
UVODNI DEO – KRIVIČNO PRAVO: FUNKCIJA, MESTO U PRAVNOM SISTEMU I VAŽENJE KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA	
<i>Glava I – POJAM KRIVIČNOG PRAVA I NJEGOVO MESTO U PRAVNOM SISTEMU</i>	13
A. Pojam i specifičnosti krivičnog prava	13
B. Zaštitna funkcija krivičnog prava	18
C. Odnos krivičnog prava prema drugim granama prava	19
<i>Glava II – POJAM I ZADACI NAUKE KRIVIČNOG PRAVA I ODNOS SA SRODNIM NAUKAMA</i>	23
A. Predmet i sistem nauke krivičnog prava	23
B. Zadaci nauke krivičnog prava	25
C. Odnos krivičnog prava i srodnih nauka	25
<i>Glava III – RAZVOJ KRIVIČNOG PRAVA</i>	29
A. Razvoj krivičnog prava do francuske buržoaske revolucije	29
B. Razvoj krivičnog prava nakon francuske buržoaske revolucije	31
C. Razvoj krivičnog prava Jugoslavije, SCG, Srbije i Crne Gore	35
<i>Glava IV – KRIVIČNO ZAKONODAVSTVO, NJEGOVA PRIMENA I VAŽENJE</i>	41
A. Krivični zakonik i krivično zakonodavstvo	41
B. Izvori krivičnog prava	43
C. Vremensko važenje krivičnog zakonodavstva Srbije	46
D. Prostorno važenje krivičnog zakonodavstva Srbije ...	48

DEO I – KRIVIČNO DELO I KRIVICA

<i>Odeljak I – KRIVIČNO DELO</i>	57
<i>Glava I – OPŠTA RAZMATRANJA O KRIVIČNOM DELU</i>	57
A. Pojam krivičnog dela	57
B. Radnja krivičnog dela	59
C. Posledica krivičnog dela	61
D. Uročnost	63
E. Materijalna protivpravnost – socijalna štetnost dela	65
F. Protivpravnost	66
G. Određenost krivičnog dela u zakonu	68
H. Biće krivičnog dela i elementi bića krivičnog dela	68
I. Subjekt i objekat krivičnog dela	70
<i>Glava II – OSNOVI KOJI ISKLJUČUJU KRIVIČNO DELO</i>	73
A. Pojam osnova isključenja krivičnog dela	73
B. Delo malog značaja	74
C. Nužna odbrana	76
D. Krajnja nužda	80
E. Sila i pretnja	84
F. Ostali osnovi isključenja krivičnog dela	85
<i>Glava III – PRIPREMNE RADNJE I POKUŠAJ KRIVIČNOG DELA</i>	89
A. Stadijumi u ostvarenju krivičnog dela	89
B. Pripremne radnje	90
C. Pokušaj krivičnog dela	93
a. Uopšte o pokušaju	93
b. Vrste pokušaja	95
D. Dobrovoljni odustanak	97

<i>Glava IV – STICAJ KRIVIČNIH DELA</i>	103
A. Idealni i realni sticaj krivičnih dela	103
B. Prividni sticaj krivičnih dela	104
<i>Odeljak II – KRIVICA</i>	109
<i>Glava I – POJAM I ELEMENTI KRIVICE</i>	109
A. Pojam krivice	109
B. Neuračunljivost	111
C. Skrivljena neuračunljivost	116
D. Umišljaj	117
E. Nehat	122
F. Svest o zabranjenosti dela	124
G. Odgovornost za težu posledicu	125
H. Odgovornost za krivična dela učinjena putem štampe ili drugih sredstava javnog informisanja	127
<i>Glava II – ZABLUDA U KRIVIČNOM PRAVU</i>	131
A. Uopšte o zabludi u krivičnom pravu	131
B. Stvarna zabluda	132
C. Pravna zabluda	134
<i>Odeljak III – SAUČESNIŠTVO U KRIVIČNOM DELU</i>	137
<i>Glava I – POJAM I PRAVNA PRIRODA SAUČESNIŠTVA</i>	137
A. Pojam saučesništva i uslovi za postojanje saučesništva	137
B. Akcesornost saučesništva	138
<i>Glava II – OBLICI SAUČESNIŠTVA I KAŽNJAVANJE SAUČESNIKA</i>	141
A. Pojam saizvršilaštva i kažnjavanje saizvršilaca	141
B. Podstrekavanje i pomaganje, i kažnjavanje podstrekača i pomagača	146

DEO II – KRIVIČNE SANKCIJE

<i>Glava I</i> – OPŠTE POSTAVKE O KRIVIČNIM SANKCIJAMA	157
A. Pojam krivičnih sankcija i njihova svrha	157
B. Vrste krivičnih sankcija	161
<i>Glava II</i> – KAZNE	163
A. Pojam kazne i svrha kažnjavanja	163
B. Kazne u Krivičnom zakoniku Srbije	166
a. Kazna zatvora	167
b. Novčana kazna	171
1. Novčana kazna u dnevnim iznosima	172
2. Novčana kazna u određenom iznosu	175
c. Rad u javnom interesu	178
d. Oduzimanje vozačke dozvole	180
<i>Glava III</i> – ODMERAVANJE KAZNE	183
A. Zakonsko propisivanje kazne	183
B. Sudsko odmeravanje kazne	184
a. Okolnosti od uticaja na odmeravanje kazne (otežavajuće i olakšavajuće okolnosti)	186
b. Kvalifikatorne i privilegujuće okolnosti	190
C. Ublažavanje kazne	191
D. Oslobođenje od kazne	195
E. Poravnanje učinioca i oštećenog	197
<i>Glava IV</i> – USLOVNA OSUDA I SUDSKA OPOMENA	199
A. Uslovna osuda	199
a. Pojam, svrha i uslovi za izricanje uslovne osude	199
b. Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom	201
c. Opozivanje uslovne osude	204

B. Sudska opomena	208
a. Pojam i svrha sudske opomene	208
b. Zakonski uslovi za izricanje sudske opomene	209
<i>Glava V – MERE BEZBEDNOSTI</i>	<i>211</i>
A. Pojam i svrha mera bezbednosti	211
B. Mere bezbednosti u Krivičnom zakoniku Srbije	213
<i>Glava VI – ZASTARELOST, AMNESTIJA, POMILOVANJE</i>	<i>225</i>
A. Zastarelost	225
B. Amnestija	231
C. Pomilovanje	232
<i>Glava VII – PRAVNE POSLEDICE OSUDE I ODUZIMANJE</i>	
IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM	
DELOM	235
A. Pravne posledice osude	235
B. Oduzimanje imovinske koristi	
pribavljene krivičnim delom	237
<i>Glava VIII – REHABILITACIJA I DAVANJE PODATAKA</i>	
IZ KAZNENE EVIDENCIJE	241
A. Rehabilitacija	241
B. Davanje podataka iz kaznene evidencije	244
DEO III – MALOLETNICI U KRIVIČNOM PRAVU	
<i>Glava I – KRIVIČNOPRAVNI STATUS</i>	
MALOLETNIH IZVRŠILACA KRIVIČNIH DELA	249
A. Krivičnopravni status maloletnika	
u uporednom krivičnom zakonodavstvu	249
B. Krivičnopravni status maloletnika	
u krivičnom zakonodavstvu Srbije	252

<i>Glava II – KRIVIČNE SANKCIJE ZA MALOLETNIKE</i>	257
A. Svrha i vrste krivičnih sankcija	257
B. Vaspitne mere	258
C. Kazna maloletničkog zatvora	266
D. Primena mera bezbednosti prema maloletnicima	268
E. Primena krivičnih sankcija za maloletnike na punoletna lica koja su krivično delo izvršila kao maloletnici	268
F. Primena vaspitnih mera na mlađa punoletna lica ...	270
<i>Literatura</i>	273

Predgovor drugom izdanju

Nastavnim planom Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, na *Smeru za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja*, predviđen je predmet Krivično pravo (materijalno i procesno pravo). Udžbenik *Krivično pravo, Opšti deo* rezultat je nastojanja da se studentima ovog studijskog smera prezentira materija Opšteg dela koja bi po obimu bila prilagođena tom profilu stručnjaka. Na Smeru za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja krivičnopravna materija potrebna je, naime, u okvirima koji će omogućiti osnovna znanja o pojmu krivičnog dela, elementima krivice, krivičnim sankcijama i drugim krivičnopravnim kategorijama, kako bi studenti bolje razumeli fenomen kriminaliteta i njegovu društvenu uslovljenost. Zato je prevashodna namena ovog udžbenika da studentima olakša snalaženje u problematici materijalnog krivičnog prava, i to u *Opštem delu*, koji je osnov za razumevanje *Posebnog dela*, i krivično-procesnog prava. Udžbenik je namenjen i drugim zainteresovanim studentima ili pojedincima koji žele da se upoznaju s važećim opštim materijalnim krivičnim zakonodavstvom u Republici Srbiji, uključujući i materijalnopравни status maloletnih izvršilaca krivičnih dela.

Udžbenik je koncipiran tako da u okviru materije Opšteg dela budu obrađena sva pitanja iz važećeg krivičnog zakonodavstva u Republici Srbiji, uz nastojanje da se ne zanemare ni pojedina teorijska pitanja ni stavovi sudske prakse, a u cilju lakšeg razumevanja složenih krivičnopravnih instituta. S obzirom na namenu rada, izostavljena su određena pitanja teorijskog karaktera (na primer, teorije o uzročnosti, teorije o vinosti), kao i pitanja koja delom spadaju u domen opšte teorije prava (pojam i vrste tumačenja, i druga).

U drugom izdanju udžbenika obuhvaćena je materija *Opšteg dela* usklađena s *Krivičnim zakonikom Republike Srbije* kao i sa *Zakonom o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*, zakonima koji su stupili na snagu 1. januara 2006. godine. U odnosu na prvo izdanje udžbenika *Osnovi krivičnog prava (Opšti i Posebni deo)*, drugo izdanje je u *Opštem delu* u većoj meri izmenjeno, dok obrada *Posebnog dela*, s obzirom na opsežne izmene u Krivičnom zakoniku Srbije, ostaje naredni zadatak autora.

U Beogradu, 2007.

Autor